

M

Djeca u automobilu i psihološki utjecaj na roditelje - vozače

**Mr. sc. Ljiljana Mikuš, prof. psihologije, pročelnica Sekcije za
prometnu psihologiju Hrvatskog psihološkog društva**

**RODINA KONFERENCIJA O SIGURNOSTI DJECE U PROMETU
„AUTOSJEDALICA – NAJSIGURNIJI ZAGRLJAJ U VOŽNJI”
Zagreb, utorak 27. ožujka 2018.**

- Djeca najčešće stradaju kao putnici u automobilu koji voze njihovi roditelji i to najviše zbog nepravilnoga korištenja ili nekorištenja sigurnosne sjedalice, što je, uz alkoholiziranost vozača, prekoračenje dopuštene brzine vožnje i nekorištenje sigurnosnog pojasa, ključni rizični čimbenik koji dovodi do ozljeda i smrtnih ishoda u prometnim cestovnim nezgodama.
- U 2017. godini u Hrvatskoj su se dogodile 34 342 prometne nesreće. U tim nesrećama poginula je 331 osoba, 2751 osoba je teško ozlijeđena a 11 815 osoba lakše je ozlijeđeno. U odnosu na 2016. godinu, prometnih nesreća više je za 4,9 posto (1607 prometnih nesreća više), poginulih osoba više je za 7,8 posto (24 osoba više), lakše ozlijeđenih za 0,1 posto (9 osoba) i teško ozlijeđenih osoba više je za 1,0 posto (28 osoba više). *Izvor: MUP – Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. – http://stari.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Statisticki%20pregled_2017*

Uzroci smrti djece prema dobnim skupinama:

Ozljede u cestovnom prometu su četvrti uzrok smrti djece u dobi od 5-9 godina, treći uzrok smrti djece u dobi od 10-14 godina i prvi uzrok smrti djece u dobi od 15-17 godina

Rank #	<5 years	5-9 years	10-14 years	<15-17 years
1	Preterm birth complications	Diarrhoeal diseases	HIV/AIDS	Road traffic injury
2	Lower respiratory infections	Lower respiratory infections	Diarrhoeal diseases	Self-harm
3	Birth asphyxia / trauma	Meningitis	Road traffic injury	Interpersonal violence
4	Diarrhoeal diseases	Road traffic injury	Lower respiratory infections	HIV/AIDS

izvor: WORLD HEALTH ORGANIZATION, Global Health Estimates, 2014.

- Zbog porasta broja prometnih nesreća u svijetu - istraživanja sve veću pažnju daju utjecaju različitih ometajućih čimbenika u vožnji
- **Gledajte cestu – Držite obje ruke na upravljaču - Budite svjesni vožnje**

vizualni

djeca na stražnjem sjedalu
„rubbernecking“
mobitel
GPS
plakati pored ceste

Distrakcija (ometanja)

fizički

Jedenje
Pijenje
Pušenje
Šminkanje
Korištenje mobitela
Rukovanje uređajima

kognitivni

Razgovor (suputnici, mobitel)
Stres, pospanost, lijekovi, monotona vožnja

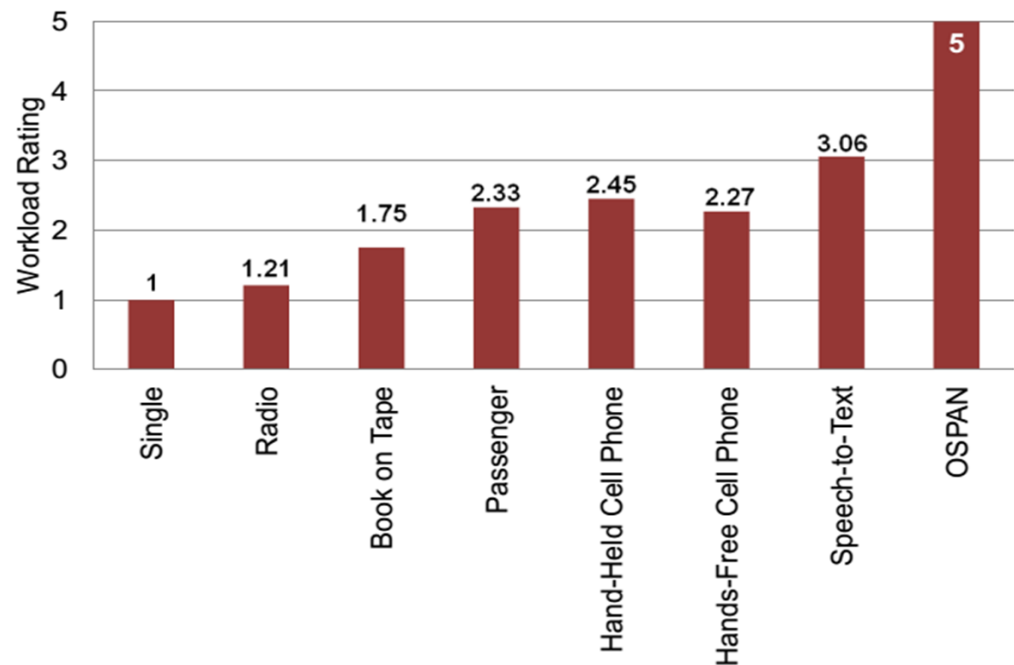

- smanjena percepcija, mogućnost uočavanja objekata
- smanjena kontrola nad vozilom (može se održati rutinska vožnja, problem nastaje kod reagiranja na iznenadne situacije)
- produljeno vrijeme reakcije, pogrešna reakcija ili izostanak reakcije
- na bihevioralnom planu - pogreške u vožnji, kršenje pravila
- kognitivne obmane, loša procjene prometne situacije

- DL Strayer i sur. - Razvoj okvira za procjenu kognitivnih ometanja u vožnji
- x = vrsta distraktora (8 zadataka)
- y = razina mentalnog opterećenja
- 3 situacije (zadaci bez vožnje, vožnja na simulatoru vožnje i vožnja u realnim uvjetima)
- Rezultati: slušanje radija nije ometajuća aktivnost, razgovor sa suputnicima i korištenje mobitela prosječno ometa vožnju, relativno visoka razina kognitivne distrakcije prisutna kod slanja poruka i mailova putem mobitela

Figure 28. Cognitive Distraction Scale.

David L. Strayer, Jonna Turrill, James R. Coleman, Emily V. Ortiz, & Joel M. Cooper
University of Utah

Measuring Cognitive Distraction in the Automobile II: Assessing In-Vehicle Voice-Based Interactive Technologies (October 2014)

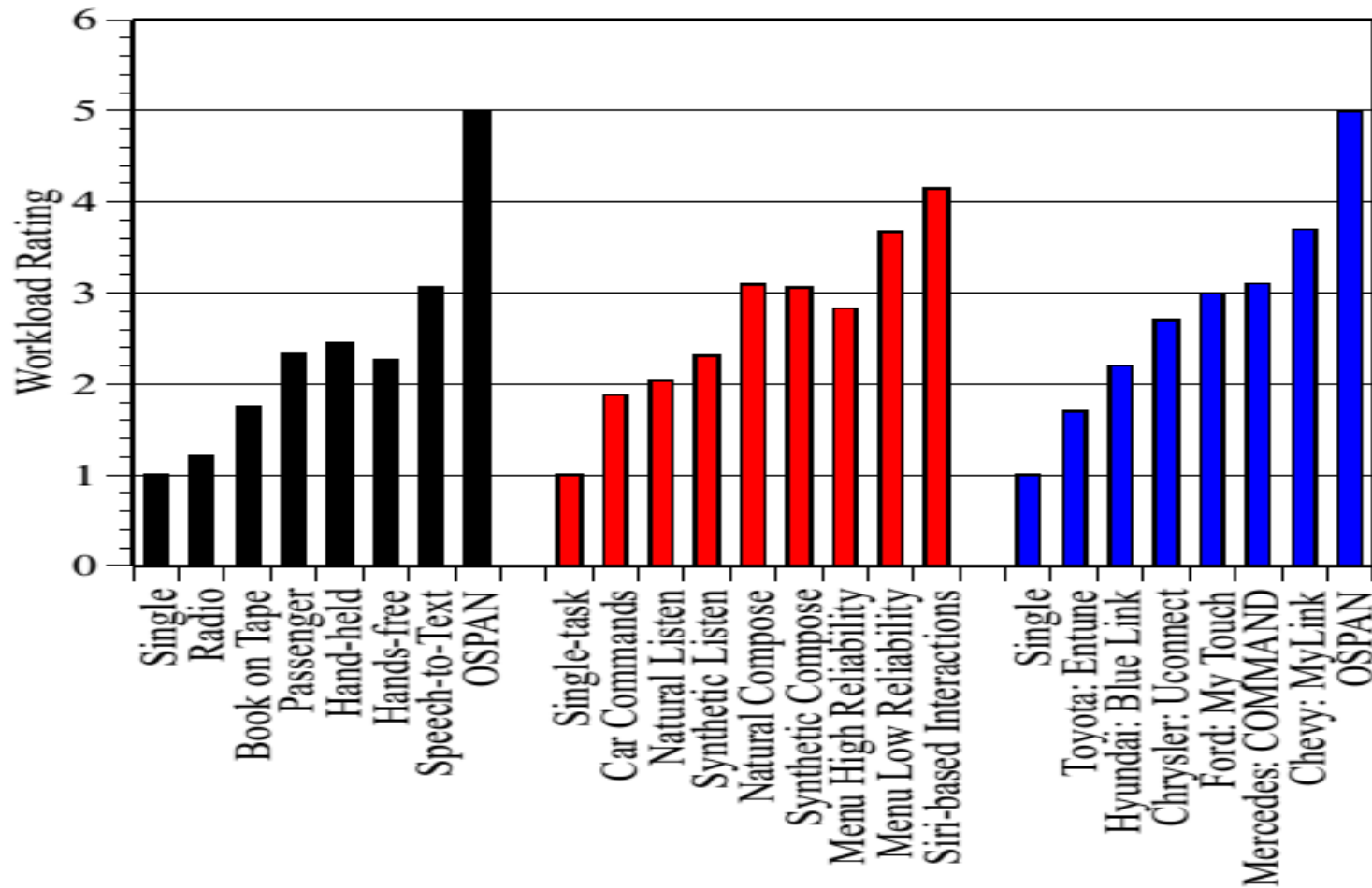

Figure 15. Workload scale for Strayer et al., (2013) (black bars), the current research (red bars), and the companion research using OEM voice-based systems (blue bars)

- **Psihološki kontekst** važan za sigurnost prometa:
 - percepcija i predviđanje opasnosti u vožnji,
 - svjesnost o rizicima u prometu,
 - načini stjecanja sigurnosnih navika i vještina u prometu,
 - formiranje pozitivnih stavova i motivacije za odgovorno ponašanje u prometu.
- Hoće li **distrakcija** utjecati na vozača:
 - godine, iskustvo, znanje, vještina vozača
 - težina, zahtjevi i okolnosti vozačkog zadatka
 - vrsta distraktora
 - sposobnost vozača da kontrolira vožnju u opasnim situacijama

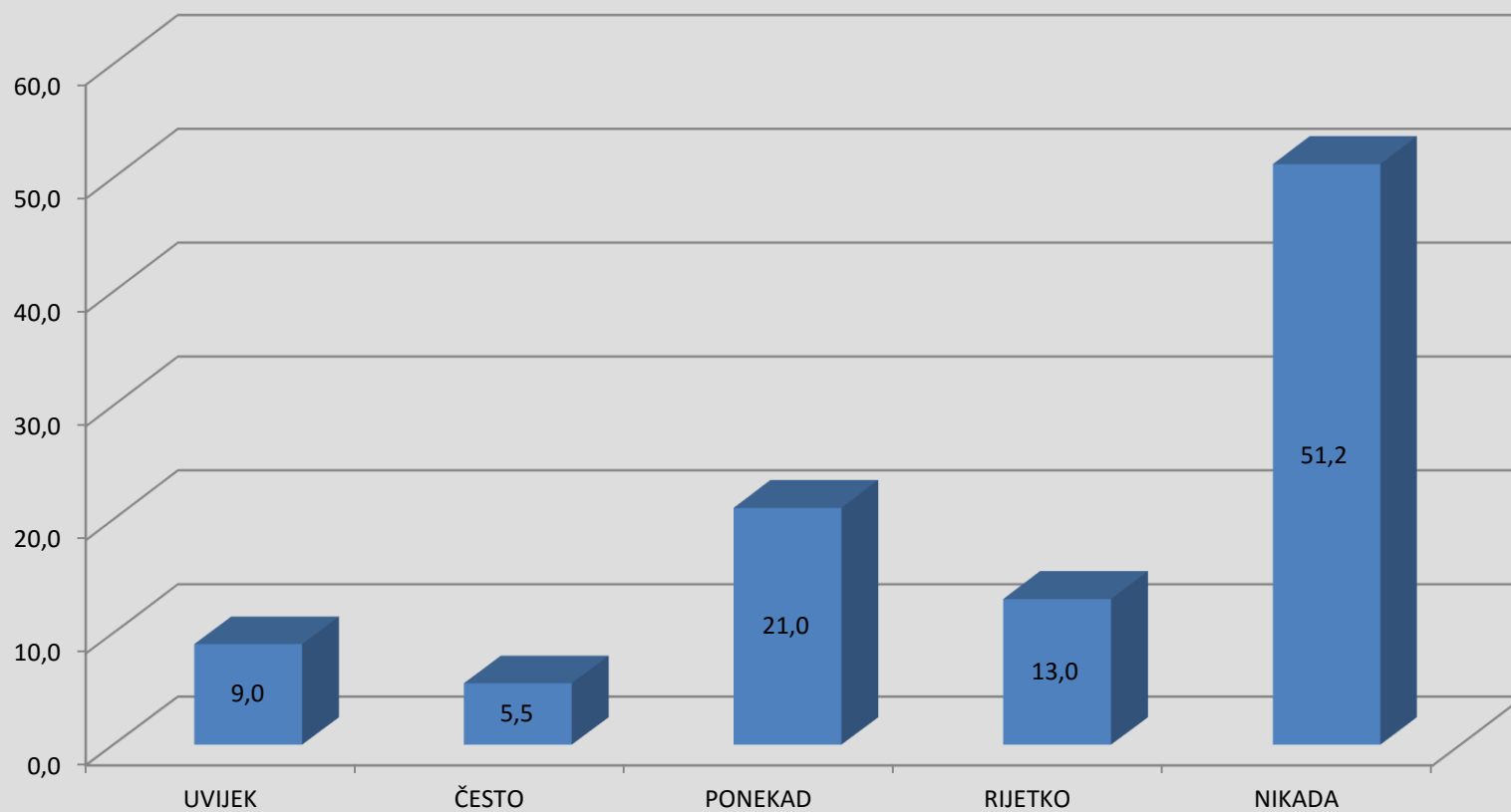
- Mobilni telefon u vožnji je distraktor, ali kako to reći za dijete?
- NHTS istraživanje na 6016 ispitanika: 74 % nikada ne čita e-poštu i poruke na mobilnom telefonu tijekom vožnje, 78.7% ne šalje e-poštu ni poruke, 96.3 % nikada nije čitalo knjigu ili novine vozeći.
- Jedno od pitanja odnosilo se na interakciju s djecom na stražnjem sjedalu dok voze – 51.2 % izjavilo je da nikada nisu u interakciji s djecom, 34 % ispitanika jesu rijetko ili ponekad, a 14,5 % u interakciji je uvijek ili često.
- **Velika pogrešna procjena** – većina vozača izbjegava očite distraktore kao što su mobilni telefoni, ali nisu svjesni da i djeca koju voze na zadnjem sjedalu mogu ometati vožnju.

Schroeder, P., Meyers, M., & Kostyniuk, L. (2013, April). *National survey on distracted driving attitudes and behaviors – 2012*. (Report No. DOT HS 811 729). Washington, DC: National Highway Traffic Safety Administration.

Učestalost ometanja u vožnji, N = 6016

KOLIKO ČESTO U VOŽNJI	UVIJEK	ČESTO	PONEKAD	RIJETKO	NIKADA
RAZGOVARATE SA SUPUTNICIMA U AUTU	30,8	17,8	30,9	14,1	6,0
PIJETE ILI JEDETE	5,00	5,5	36,5	25,6	27,4
ZOVETE ILI SE JAVLJATE NA TEL. POZIVE	6,3	5,8	27,5	22,1	38,2
ČITATE - KNJIGU, NOVINE, iPad, KINDLE	0,4	0,1	0,8	2,4	96,3
ČITATE - E-MAILOVE ILI PORUKE	1,4	1,8	10,9	11,8	74,0
ŠALJETE E-MAILOVE ILI PORUKE	1,0	1,0	8,3	11,0	78,7
RAZGOVARATE ILI STE U INTERAKCIJI S DJECOM NA STRAŽNIM SJEDALIMA	9,0	5,5	21,0	13,0	51,2
UREĐUJETE SE (ŠMINKANJE, BRIJANJE)	1,0	0,8	7,4	10,7	80,1
PRILAGOĐAVATE RADIO	15,8	11,3	41,3	15,9	15,6
MIJENJATE CD ILI DVD	3,2	2,2	19,2	19,0	56,4

**KOLIKO ČESTO U VOŽNJI RAZGOVARATE
ILI STE U INTERAKCIJI S DJECOM NA STRAŽNJI SJEDALIMA?**

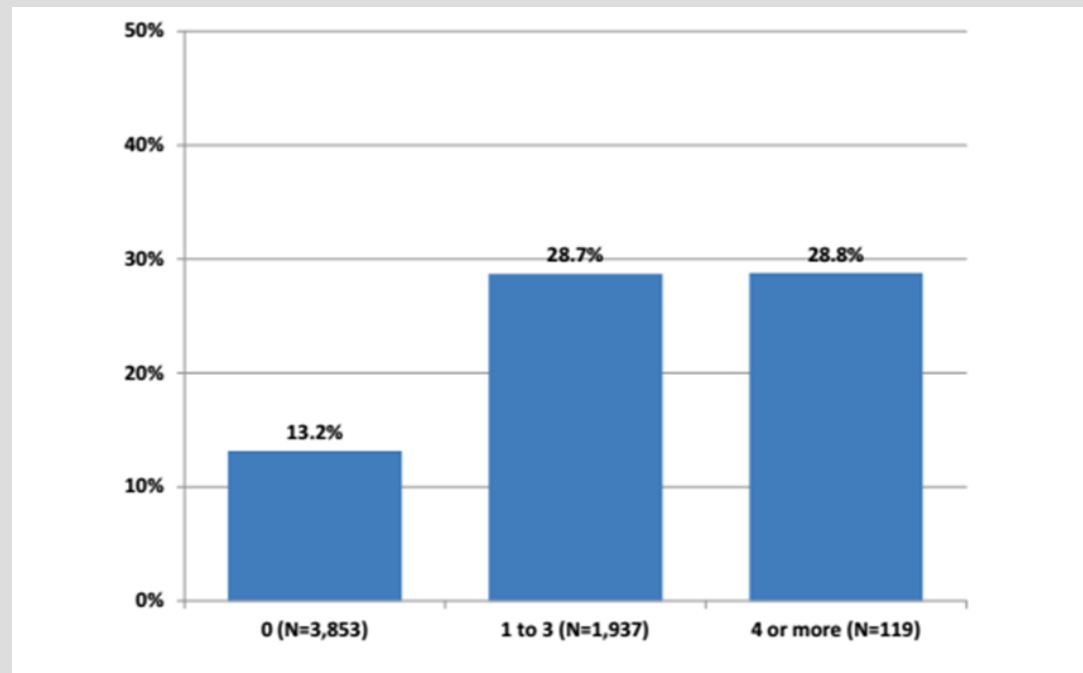
- Centar za istraživanje nesreća Sveučilišta Monash (MUARC) u Australiji: profesor Judith Charlton i dr. Sjaan Koppel koristili su vozila opremljena diskretnim sustavom snimanja koji je nadgledao vožnju 12 obitelji u razdoblju od tri tjedna. Obitelji su imale prosječno dvoje djece, od 1-8 godina.
- Analizirana su 92 putovanja za svaku potencijalno ometajuću aktivnost koju je poduzeo vozač/ica: to uključuje sve aktivnosti zbog kojih više od dvije sekunde nisu gledali cestu.
- **Rezultat: Roditelji – vozači tijekom 16-minutnog putovanja prosječno 3 minute i 22 sekunde nisu gledali cestu!**
- Većinu vremena (76,4 %) roditelji bi skrenuli pogled s ceste kako bi pogledali dijete na zadnjem sjedalu (ili kroz retrovizor), 16 % vremena proveli su razgovarajući s djetetom, 7 % vremena utrošeno je na pomaganje djetetu, a 1 % utrošeno je na igru s djetetom.

- **Zaključak: Prisutnost djece u vožnji 12 puta više ometa vozača nego razgovor mobitelom u vožnji.**
- Istraživanje je pokazalo da prisustvo putnika na prednjem sjedalu nema značajan utjecaj na način na koji vozači sudjeluju u potencijalno ometajućim aktivnostima vezanim uz dijete.
- **Istraživanje je također pokazalo i to da su djeca bila više od 70% vremena putovanja u neispravnom položaju u sjedalici.**
- Zaključak: Dok se znanje vozača o rizicima za sigurnost vožnje pojedinih distraktora povećava, većina vozača još uvijek nije svjesna toga da i djeca mogu biti distraktori za vožnju.
- Izvor: <https://www.monash.edu/news/articles/children-more-distracting-than-mobile-phones>

Ispitanici koji se osjećaju sigurnima u vožnji dok vozač razgovara s djetetom na zadnjem sjedalu, s obzirom na broj djece u kućanstvu

Ispitanici koji imaju djecu mlađu od 16 godina osjećaju se sigurnije tijekom vožnje dok vozač razgovara s djetetom, nego ispitanici koji nemaju djecu te dobi. Od onih koji imaju djecu, 29 % izjavljuje da bi se osjećali sigurno u toj situaciji, dok bi se kod onih koji nemaju djece sigurno osjećalo samo 13 % ispitanika.

Vježbanje sigurnosnih navika i postupaka

Zaustavljajte se samo ako je to jedina mogućnost

Planirajte unaprijed sve što bi djetetu moglo zatrebati

Budite spremni na burne reakcije

Dostupnost hrane, pića i igračaka

Pričekajte i objasnite djetetu zašto mu ne možete pomoći

Nahranite bebu prije polaska

Savjeti za roditelje

- Savjeti za roditelje – kako voziti s djetetom na zadnjem sjedalu, kako uravnotežiti zahtjeve vožnje i potrebe djece?
- Roditelji žele pomoći djetetu, međutim, ako istovremeno voze i moraju biti koncentrirani na vožnju, pomoć djetetu može postati distraktor odnosno ugroziti sigurnost vožnje.
- 1. Razmislite unaprijed: Sve što vašem djetetu može zatrebati treba biti lako dostupno i unutar dosega ruku – opasno je tražiti po autu igračke ili hranu, vaše oči moraju biti usmjerene na cestu.
- 2. Bebu nahraniti prije polaska (jesti u automobilu nije dobro zbog ograničene mogućnosti reagiranja na gušenje ili izlijevanje).
- 3. Starijoj djeci ostaviti zalogaje, vodu i igračke tako da su dostupni i nadohvat ruke.
- 4. Pohranite ili sklonite na sigurno mjesto sve teže predmete (knjige, mobitele).

- 5. Stavite djetetove potrebe na čekanje – iako to može biti neugodno za roditelja, to je sigurnija alternativa. Objasnite da ne možete pomoći jer vozite i da moraju pričekati. Budite spremni na burne reakcije – **u ovom trenutku važno je da je dijete sigurno smješteno na autosjedalici.**
- 6. Ako se ne možete nositi s vrištanjem djeteta ili trebate odmah reagirati, potražite sigurno mjesto za zaustavljanje (odmorište, parkiralište).
- Zaustavljanje vozila općenito nije dobra opcija – putovanje će se produžiti, zaustavljanje i ponovno uključivanje u promet donosi nove rizike.
- 7. vježbanje sigurnosnih navika – kao što učite djecu o tome kako sigurno prijeći ulicu, ne razgovarati s neznancima.... na popis treba uključiti i sigurnost u vozilu.

- Odgovorno i savjesno ponašanje prema sebi i prema drugim osobama usvaja se socijalnim učenjem koje počinje od najranijeg djetinjstva, najprije u obiteljskom okruženju.
- Djeca uče promatrajući ono što roditelji rade: Sve dobronamjerne riječi mogu izgubiti na važnosti nepromišljenim postupcima roditelja koji će: prelaziti cestu na mjestu koje nije za to predviđeno, zanemariti crveno svjetlo na semaforu, vikati na druge vozače, voziti bez sigurnosnog pojasa, ignorirati prometna pravila...
- Roditelji koji nemaju svijest o rizicima u prometu, niti svijest o mogućim opasnostima, koji nisu sami formirali pozitivan stav prema prometnoj sigurnosti, koji ne posjeduju sigurnosne navike i vještine, nisu u mogućnosti prenijeti svojoj djeci – niti stavove i motivaciju za sigurnost u prometu, niti sigurnosne prometne vještine i navike.

